

Nr 4

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken; given Stockholms slott den 30 december 1958.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoli, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att kronans fordringar på varuskatt, försäljningsskatt och vissa andra konsumtionsskatter skall utrustas med förmånsrätt. Förslaget sammanhänger med de nya regler för förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning som föreslås i propositionen nr 3. Förmånsrätten är begränsad till skatter och avgifter som skall omfattas av det nya förfarandet, och den är avsedd att träda i stället för de befogenheter att kräva ställande av säkerhet och att vid utebliven betalning förbjuda skattskyldig att ta befattning med skattepliktig vara som enligt nuvarande regler tillkommer beskattningsmyndigheten.

Förslag
till
lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken

Härigenom förordnas, att 17 kap. 12 § handelsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Sist skola, — — — — — punkten åtnjutes.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom skatteavdrag för utskylder, avgifter eller bidrag vilka avses i första stycket eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom skatteavdrag för utskylder, avgifter eller bidrag, vilka avses i första stycket, *eller sjömansskatt* eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Förmånsrätt som i första stycket sägs skall ock, i fråga om skatt eller annan avgift vara förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig, gälla kronans fordran för dylik skatt eller avgift, som belöper å tiden intill dess beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas, dock ej såvitt skatten eller avgiften belöper å kalenderår som gått till ända mer än två år före konkursansökningens ingivande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959. De nya bestämmelserna skola dock ej äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträde meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse se 1956:98.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 7 november 1958.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *förmånsrätt för kronans fordringar å vissa indirekta skatter, m. m.* samt anför därvid följande.

Direkta skatter samt allmänna avgifter som uppbäres i samband med dessa skatter åtnjuter i regel förmånsrätt. Huvudstadgandet härom är numera 17 kap. 12 § handelsbalken. Detta lagrum innehåller en uttömmande uppräkningslista av de skatter och avgifter som avses. Förmånsrätten i fråga gäller efter övriga förmånsrätter.

Indirekta skatter har däremot hittills icke varit utrustade med förmånsrätt. För att säkerställa kronans fordringar på vissa sådana skatter har i stället beskattningsmyndigheterna tillagts befogenhet att kräva ställande av säkerhet för framtida skatt eller förbjuda försumliga skattebetalare att förfoga över skattepliktig vara.

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t beslutat framlägga proposition till riksdagen med förslag till en för ett flertal indirekta skatter gemensam förordning om förfarandet i konsumtionsskattemål. Förordningens bestämmelser är avsedda att ersätta de stadganden om förfarandet som nu upptages i författningarna rörande olika av kontrollstyrelsen och statens jordbruksnämnd administrerade skatter och avgifter. Därjämte upptager den föreslagna förordningen närmare föreskrifter om formerna för beskattningsmyndighetens beslut och om besvär över sådana beslut, ett område som nu i huvudsak är oregerat. Beslut att påföra skatt utöver vad som redovisats i deklaration skall enligt förslaget meddelas inom ett och ett halvt år efter utgången av det kalenderår varunder den ifrågavarande beskattningsperioden gått till ända. Därutöver kan emellertid under vissa tämligen strängt begränsade förutsättningar efterbeskattning äga rum under ytterligare fyra år.

Såsom framgår av vad som anförts i nämnda proposition har jag funnit, att från rättssäkerhetssynpunkt betänkligheter kan anföras mot att beskattningsmyndigheterna har de förut nämnda befogenheterna att kräva ställan-

de av säkerhet och att meddela förfogandeförbud. Jag har därför ansett mig böra förorda, att dessa befogenheter avskaffas samt att kronans skattefordringar i stället säkerställas genom förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken. Jag har tillika givit uttryck för den uppfattningen att denna förändring bör begränsas till att avse skatter på vilka den tillämnade förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning helt eller delvis blir tillämplig. Detta blir enligt propositionen nu fallet med varuskatten, försäljningsskatten, omsättningsskatten på motorfordon och den allmänna energiskatten.

Stadgandet om förmånsrätt för här avsedda skatter synes lämpligen böra upptagas i ett nytt tredje stycke av 17 kap. 12 § av innehåll att förmånsrätt som i paragrafens första stycke sägs även skall gälla för kronans fordran å skatt, beträffande vilken föreskrift meddelats om tillämpning av förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning. Detta skall dock endast gälla beträffande skatt, som avser tid efter ikraftträdande av föreskrift om förordningens tillämpning på skatten. Vidare bör fordras, att skatten förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Ytterligare torde böra föreskrivas, att förmånsrätten **icke må åtnjutas** för skatt, som påföres genom efterbeskattning och varom beslut eljest skolat meddelas före den tid, för vilken förmånsrätt åtnjutes enligt huvudregeln. Detta innebär, att den tidsfrist, som står beskattningsmyndigheten till buds att påföra skatt i normal väg, inte får ha utgått tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. — Enligt den föreslagna förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning skall, i stället för nuvarande avgifter enligt kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 531), ränta erläggas till statsverket vid för sen inbetalning av skatt. På grund av stadgandet i 17 kap. 17 § handelsbalken kommer förmånsrätten för här avsedda skatter även att omfatta räntan.

I detta sammanhang vill jag även upptaga en annan fråga. Metoden att uttömmande uppräknas de skatter och avgifter på vilka 17 kap. 12 § är tillämplig gör det nödvändigt att tid efter annan överse lagrummet i anslutning till ny skattelagstiftning. Enligt beslut av 1958 års riksdag kommer den statliga och kommunala inkomstskatten för sjömän och andra ombördanställda att fr. o. m. den 1 januari 1959 ersättas av en definitiv källskatt enligt förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt. Nämnda skatt uttages genom skatteavdrag å lönen och inbetalas av redaren. Den förmånsrätt, som enligt 17 kap. 12 § andra stycket tillkommer kronan för fordran å belopp som innehållits genom skatteavdrag för inkomstskatt m. m., bör utvidgas att gälla jämväl fordran å belopp som innehållits genom skatteavdrag för sjömansskatt. Jag förordar, att lagrummet kompletteras på sätt här angivits.

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken*.

Lagförslaget torde såsom *Bilaga* få fogas till protokollet i detta ärende.

Föredragande departementschefen hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Rein Hinno

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken

Härigenom förordnas, att 17 kap. 12 § handelsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

12 §.

Sist skola — — — — — punkten åtnjutes.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom skatteavdrag för utskylder, avgifter eller bidrag vilka avses i första stycket eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom skatteavdrag för utskylder, avgifter eller bidrag vilka avses i första stycket *eller för sjömansskatt* eller *ock* på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Förmånsrätt som i första stycket sägs skall även gälla för kronans fordran å skatt eller annan avgift, beträffande vilken föreskrift meddelats om tillämpning av förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning. Vad nu sagts gäller dock endast beträffande skatt eller avgift, som avser tid efter ikraftträdandet av föreskrift om förordningens tillämpning å skatten eller avgiften och som förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Sådan förmånsrätt må dock icke åtnjutas för skatt eller avgift, som påföres genom efterbeskattning och varom beslut eljest skolat meddelas före den tid, för vilken förmånsrätt enligt andra punkten åtnjutes.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959. I samband därmed skall iakttagas, att de nya bestämmelserna icke skola äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavtråde meddelats dessförinnan.

¹ Senaste lydelse se 1956: 98.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 december 1958.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden WALIN,
 SJÖWALL,
 HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 6 december 1958 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 7 november 1958, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden Sten Walberg.

Lagrådet yttrade:

Lagrådet har icke någon erinran mot förslaget i vad det rör förmånsrätt för sjömansskatt. Det synes icke heller kunna framställas invändning mot att kronans fordringar på sådana konsumtionsskatter som avses i förslaget utrustas med förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken, om denna icke får avse alltför lång tid före konkursens början.

Den ordning, som föreskrives i förslaget till förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, innebär att beskattningsmyndigheten äger påföra skatt för en beskattningsperiod som gått till ända mer än två år före beslutets meddelande. Förmånsrätt skulle till följd därav enligt förslaget kunna åtnjutas för skatter belöpande på tid så långt tillbaka som mer än fyra år före konkursansökningens ingivande. Allt efter tidpunkten för beskattningsmyndighetens beslut skulle vidare de skattebelopp, som enligt beslutet förfalla till betalning under de sista två åren före konkursansökan, kunna komma att avse perioder av varierande längd. Å andra sidan skulle förmånsrätt enligt förslaget icke föreligga i fråga om beskattningsperioder som ligga i tiden nära konkursutbrottet, i den mån skyldigheten att till statsverket inleverera skatten för dessa perioder inträtt först därefter. Förmånsrätt skulle sålunda saknas för dylika skattebelopp, ehuru gäldenären genom försäljning av den skattebelagda varan blivit skattskyldig före konkursens början.

De nu angivna olägenheterna betingas tydligen av att man vid utformningen av förslaget eftersträvat att, liksom vid förmånsrätten för den statliga och kommunala inkomstskatten m. m., upprätthålla kravet att skattefordran skall vara förfallen till betalning före konkursutbrottet. Att upp-

rätthålla ett sådant krav kan ej anses behövt här. Lagrådet anser i stället att förmånsrätten för dessa skatter med fördel kan utformas i närmare överensstämmelse med de regler som enligt andra stycket i paragrafen gälla för kronans fordringar mot arbetsgivare för preliminärskatt m. m., som av honom innehållits genom skatteavdrag å de anställdas löner. Förmånsrätten avser här de oredovisade skattebelopp som innehållits före konkursens början men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande och anknyter sålunda direkt till de tidsperioder omedelbart före konkursen, under vilka arbetsgivaren kan sägas ha för kronans räkning uppburit skatten av de anställda. Om i tidshänseende förmånsrätten vid konsumtionsbeskattningen begränsas i anslutning till den metod som sålunda använts beträffande fordringar hos arbetsgivare för oredovisad skatt från de anställda, kan den fixeras till försäljningsperioder som icke ligga alltför långt tillbaka i tiden, samtidigt som den kan täcka skatt för försäljning som sker ända fram till konkursutbrottet, även om skattefordringen förfaller till betalning först därefter. Vid efterbeskattning bör förmånsrätten i så fall avse de skattebelopp som därvid finnas ha bort belöpa på den fastställda tidsperioden. Med en sådan metod som nu nämnts kan stadgandet också erhålla en enklare utformning än i förslaget vars rätta innebörd synes svårtillgänglig.

Lagrrådet anser, att förmånsrätten bör bestämmas så, att den må — för tiden intill dess beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas — åtnjutas för kronans fordran å skatt eller annan avgift, varå förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig, med den begränsningen att förmånsrätten ej gäller i den mån skatten eller avgiften belöper på kalenderår som gått till ända mer än två år före konkursansökningens ingivande. Att förmånsrätt ej gäller för skatt eller avgift som belöper å tid innan föreskrift om förordningens tillämpning trätt i kraft lär enligt en sådan regel vara självfallet. Av regeln följer, att en uppdelning av skattebeloppet för viss beskattningsperiod kan få ske med hänsyn till den försäljning som kan antagas ha skett före eller efter konkursutbrottet.

Vad här sagts om försäljning har naturligen motsvarande tillämpning, där skatter eller avgifter utgå med anledning av något annat slags transaktion.

På grund av det anförda hemställer lagrådet, att tredje stycket i paragrafen får innehålla, att förmånsrätt som i första stycket sägs skall, i fråga om skatt eller annan avgift varå förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig, gälla kronans fordran för dylik skatt eller avgift, som belöper å tiden intill dess beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas, dock ej såvitt skatten eller avgiften belöper å kalenderår som gått till ända mer än två år före konkursansökningens ingivande.

Ur protokollet:

Clas Amilon

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
30 december 1958.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 15 december 1958 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 7 november 1958 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken* samt anför därvid följande.

Enligt vad lagrådet förordat bör bestämmelsen om förmånsrätt för ifrågavarande indirekta skatter och allmänna avgifter icke, såsom skett i remissprotokollet, utformas i överensstämmelse med de förmånsrättsregler som gäller konkursgäldenären påförda direkta skatter, utan i anslutning till motsvarande regler beträffande oredovisade källskatteavdrag.

Den i remissprotokollet intagna ståndpunkten kan i och för sig synas vara den naturliga. Det rör sig inte här om ett från början till storleken fixerat belopp, som konkursgäldenären för det allmännas räkning uppburit av andra, utan om skattebelopp, för vilket konkursgäldenären själv — oberoende av möjligheterna till övervältring — är skattskyldig. Storleken av detta belopp fixeras först i samband med prövning av deklaration, i vilken den skattskyldige äger tillgodoföra sig förekommande avdrag.

Det kan förtjäna framhållas, att de erinringar lagrådet riktat mot det remitterade förslaget i lika mån kan göras gällande mot de nuvarande reglerna om förmånsrätt för gäldenären påförda direkta skatter. Och regler av denna typ — de nuvarande likaväl som de i remissprotokollet föreslagna — är i normalfallen lätta att tillämpa; det räcker att konstatera, om skattebeloppet förfallit till betalning inom den föreskrivna tvåårsperioden.

Lagrådets förslag är emellertid, på sätt närmare utvecklats i utlåtandet, förenat med praktiska fördelar. Anmärkas kan även, att den förmånsrätt kronan skulle erhålla enligt lagrådets förslag i praktiken torde komma att avse större belopp än enligt det remitterade förslaget. Den tidsmässiga förkortningen bakåt, avseende belopp som förhållandevis sällan utestår oguldnade, kompenseras nämligen mer än väl av möjligheten att erhålla förmåns-

rätt för den skatt som belöper på tiden närmast före konkursutbrottet. Jag vill därför tillstyrka, att det föreslagna tredje stycket av 17 kap. 12 § handelsbalken utformas på sätt lagrådet förordat. I samband därmed torde även få företagas ett par jämkningar av redaktionell natur.

Det remitterade förslaget har inom finansdepartementet underkastats de ändringar som påkallas av det här anförda. Jag hemställer, att det sålunda ändrade förslaget måtte genom proposition framläggas för 1959 års riksdag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Gustafsson